Sabahattin Eyuboğlu (1908-1973)

Çevirmen, akademisyen, deneme yazarı ve belgesel yapımcısı olan Sabahattin Eyuboğlu'nun Türkiye'nin siyasal ve toplumsal yaşamından etkilenen hayat hikayesi, içinden çıktığı toplumu tanımaya ve dönüştürmeye çalışan bir düşün adamını belirginleştirmektedir. Cumhuriyet yılları fikir tarihinin yaratıcı ve belirleyici isimlerinden birisi olan Sabahattin Eyuboğlu 1908'de Trabzon'un Akçaabat ilçesinde doğmuştur. Sanata ve sosyal bilimlere duyduğu ilgiyi Anadolu merkezli halkçı fikirleriyle bütünleştiren Eyuboğlu gerisinde denemeler, çeviriler, kitaplar, belgeseller bırakan çok yönlü bir düşünürdür. 1928'de Lyon ve Sorbonne Üniversitelerinde sanat tarihi ve estetik eğitimi alan düşünür ülkesine döndüğü 1933 yılından itibaren Cumhuriyet yılları düşün ve yazın hayatına doğrudan katkılar sağlamıştır. Bu noktada Eyuboğlu'nu özgün kılan husus, 1933-1973 yılları arasında yoğunlaşan çabalarının teoride sınırlı kalmayarak Köy Enstitüleri, Mavi Anadoluculuk gibi pratik dinamiklerden beslenen değerlerle bütünleşmesidir.

1933-1973 yılları arasında yer edinen bu 40 yıllık süreç üç dönem altında incelenebilir. 1933-1947 yılları arasında idari görevleri, eğitmenliği ve edebiyata katkılarıyla belirginleşen bir Eyuboğlu vardır. Bu yıllar arasında Eyuboğlu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünde doçentlik, İstanbul Teknik Üniversitesinde okutmanlık, Hasanoğlan Köy Enstitüsünde öğretmenlik, Millî Eğitim Bakanlığında müfettişlik, Tercüme Ofisinde ise çevirmenlik yapmıştır. Tan, Ülkü, Ağaç, Kültür Haftası gibi süreli yayınlarda *Şiir ve Musiki (1934), Don Kişot Romanların Romanı (1935), Tenkit Üzerine (1935), Türk Halk Bilmeceleri (1936), Yaşayan Mazi (1938), Yeni Türk Sanatçısı Ya da Frenkten Türk'e Dönüş (1938), Yaşamak Sevinci (1943), Gerçek Yenilik (1946)* gibi yazılar kaleme alan Eyuboğlu 1933-1947 arasında siyasetten uzak sanata, edebiyata yakın bir tavır sergilemiştir. Bu arada 1939-1947 yılları arasında Köy Enstitüleri ile Tercüme Odasında deneyimledikleri özgün karakterini güçlendirirken teoriği pratiğe dökebilmesini sağlamıştır. İş eğitiminin önemini sıklıkla gündeme taşıyan Eyuboğlu, İsmail Hakkı Tonguç ile Hasan Âli Yücel'in yanı başında enstitülerin simge isimlerinden birisine dönüşmüştür. Nurullah Ataç ile birlikte Tercüme Odasında görevlendiren Eyuboğlu *Einest Robert Curtis-Fransız Medeniyeti (1938), Jean Baptiste Poquelin Moliere-Kadınlar Mektebi (B. Tuncel ile birlikte 1940), Michel de Montaigne-Denemeler (1940), J. J. Rousseau-İlim ve Sanatlar Hakkında Nutuk (S. T. Siber ile birlikte 1942), Gonçarov-Oblomov (E. Güney ile birlikte 1945-1949), Michel de Montaigne-Denemeler (1947),* gibi önemli eserlerin çevirisini de yapmıştır. Bu arada çok partili demokrasiye geçiş sürecinde yaşanan kırılmalar pek çok kişi gibi Eyuboğlu'nu da derinden etkilemiştir. Enstitülerin siyasi koşulların yakıcılığında işlevsizleştirilmesi düşünürün sonraki yıllardaki halkçı tavrını güçlendirmiştir. 1947-1948 yılları arasında yurtdışında bulunan yazar, sanat, edebiyat ve düşünce üzerine gerçekleştirdiği gözlemlerini *Paris Mektupları* adı altında *Varlık'*ta yayımlamıştır.

1948-1960 yılları arasını kapsayan ikinci dönemde de Eyuboğlu çalışmalarına devam etmiştir. 1948'de Türkiye'ye dönen düşünür, siyasetin, ekonominin ve toplumsal kaynaşmanın farklılaştırdığı yeni bir ortamla karşılaşır. Demokrat Partinin 1950 seçimlerinden zaferle çıkması aydınların, düşünürlerin, sanatçıların ve bürokratların içlerine kapanmalarına neden olur. 1955'te *Forum* yayın hayatına başlayana kadar süren sessizlikte düşünürlerin, sanatçıların siyasi ya da toplumsal olandan ziyade edebiyata, sanata yöneldikleri görülmektedir. 1950'li yılların demokrasi vaadinden Tahkikat Komisyonu'na uzanan çetrefilli koşullar ise siyasete ve topluma yönelik ilgiyi canlandırır. Farklılaşan sürecin değişen dinamikleri Eyuboğlu üzerinde de rahatlıkla izlenebilir. 1950'li yıllarda edebiyat, felsefe, kültür ve sanat üzerine yazılarıyla somutlaşan düşünür, 1952'de Vedat Günyol ile birlikte genç yaşta vefat eden Orhan

Burian'ın *Ufuklar* dergisini *Yeni Ufuklar* adı altında yayınlamaya başlar. O ve dostları için bir toplanma merkezi haline gelen *Yeni Ufuklar* Demokrat Partiden 12 Eylül'e uzanan toplumsal ve siyasal kırılma noktalarının güçlü tanıklarından birisi haline gelir. *Dostluk Üstüne (1949), Türküyle Kilim (1949), Eski-Yeni (1949), Türküden Tiyatroya (1950), Şiirin Garip Kişisi (1950), Halk Şiiri ve Aşık Veysel (1951), Şiirin Yapısı (1952-1954), Yeni Türk Şiirinde Yaşayan Gerçekler (1952), Fatih Albümüne Bakış (1955), Türk Halk Şiirleri (1956), Sinema, Dünya ve Biz (1956), Kuşku Üstüne (1957), Mavi ve Kara (1958), Kara Aydınlık (1958), Baudelaire Çevirileri (1959)* başlıklı yazıları Eyuboğlu'nun *Yaprak, Yeni Ufuklar* gibi dergilerde yayımladıklarından bir kısmıyken *William Shakespeare-Antonius ve Kleopatra (1949), William Shakespeare-Troilos ve Kressida (1956), Platon-Devlet (M.A. Cimcoz ile 1959), Herman Melville-Moby Dick (M. Urgan ile 1960), Albert Camus-Denemeler (V. Günyol ile 1960), Jean de La Fontaine'den Masallar (1960) ise* çevirdiği eserlerdir. Ayrıca Mazhar Şevket İpşiroğlu ile 1952 yılında *Avrupa Resminde Gerçek Duygusu* ve *Fatih Albümüne Bakış* adlı eseri de yayımlanır. Yoğun çalışma temposu ödülsüz kalmayan Eyuboğlu, 1956'da *Hitit Güneşi* adlı belgeseliyle Berlin Film Festivali'nden 1959'da ise *Devlet* çevirisiyle Türk Dil Kurumundan ödüllerle dönmüştür.

1960-1973 yılları arasındaki üçüncü dönem ise ideolojik ve siyasi tartışmaların bitmeyen etkileriyle çevrilidir. 27 Mayıs'ın yarattığı kaotik ortam dönemin pek çok düşünürü, aydını ve bürokratı gibi Eyuboğlu'nu da derinden etkilemiştir. 1950'li yılların sanata ve edebiyat yönelen estetik kaygılarının yerini artık Marksizm merkezli toplumsal, ekonomik tartışmalar aldığından ideolojik, siyasi kırılmalar yoğunlaşmıştır. 27 Mayıs gerçekleştiğinde harekete olumlu yaklaşan Eyuboğlu, Ekim 1960'ta tembel ve yeteneksiz oldukları gerekçesiyle üniversitedeki görevlerinden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesinden birisiydi. Bu öğretim üyeleri ancak 1962'de görevlerine dönebilmişlerdir. 1960'lı yılların politik ortamı düşünürü Cumhuriyet tarihinin ilginç davalarından birisiyle de karşı karşıya bırakmıştır. Talat Aydemir'in Şubat 1962 ve Mayıs 1963 yıllarında gerçekleştirdiği darbe girişimleri Eyuboğlu ile Vedat Günyol'u doğrudan etkilemiştir. 5 Temmuz 1964'te idam edilen Talat Aydemir'in idam edilmeden önce Graccuhus Babeuf'a ait *Devrim Yazıları* adlı eseri okuması bir anda ülke gündemini işgal etmiştir. Talat Aydemir'in notlar alarak okuduğu nüshanın basının eline geçerek gazetelere konu olması, komünizm tartışmalarını canlandırırken 24 Mayıs 1965'te ilginç bir dava sürecini de başlatmıştır. Sabahattin Eyuboğlu ile Vedat Günyol 168 yıl önce hayatını kaybetmiş olan Babeuf'un *Devrim Yazıları* adlı eserini çevirdikleri için yargılanmışlardır. İki düşünüründe 1966'ta aklanmalarıyla sona eren dava süreci daha tepkisel bir Eyuboğlu profili yaratmıştır. Sabahattin Eyuboğlu, 1970'li yılların karmaşık politik ortamından da kurtulamamıştır. Eyuboğlu, 12 Mart'ın sonrasında Azra Erhat, Vedat Günyol, Tilda Gökçeli ve Madgi Rufer ile birlikte gizli bir komünist örgüt kurmakla suçlanmıştır. Dört ay hapis yattıktan sonra arkadaşlarıyla birlikte serbest bırakılan düşünür, Vedat Günyol ve Azra Erhat ile François Rabelais'in *Garguantua and Pantagrue* adlı çevirisini yaptığı sıralarda 13 Ocak 1973'te vefat etmiştir. Eyuboğlu İstanbul Merkezefendi Mezarlığı'nda Yunus Emre'nin şu mısralarıyla yatmaktadır: "Biz dünyadan gider olduk/Kalanlara selam olsun."

Eyuboğlu'nun 1960 ve 1970'li yıllarda yaşadıkları denemelerine, çevirilerine, kitaplarına doğrudan yansımıştır. 1960-1973 yılları arasında politik tavrını sertleştiren, özgür düşünceyi merkezileştiren, çıkar odaklarıyla çatışan bir Eyuboğlu vardır. *Okuryazarlar ve Köy Enstitüleri (1960), Solcu Umacılığı (1960), Din Üstüne (1961), Sanat Üzerine Aykırı Düşünceler (1961), Çağdaş Türk Edebiyatı (1961), Halk Oyunları (1961), İmecenin Fransızca Dersleri Şiir Yoluyla (1961-1962), Devlet ve Temel Eğitim (1962), İlyada ve Anadolu(1962), Demokrasiye Güven (1962), Orhan Veli (1962), Halk Türküleri Nasıl Söylenmeli (1962), Oyunun Dışındakiler (1963), Aldatılmışlara Sesleniş (1963), Din ve Bilim (1963), Din ve Bilim (1963), Halk Kavramı Üstüne (1964), İlerici-Gerici (1964), Köy Enstitülerini Kuran Düşünce (1964), Evrim Devrim Üstüne (1964), Devlet ve Sanat (1965), Somutlaşan Kavramlar (1965), Düşünce Özgürlüğü (1965), Devrime*

Dönüş (1965), Eğitim Üstüne (1965), Halktan Yana (1965), Eğitim Üstüne (1965), Gelişen Türkiye (1965), 17 Nisan: Bir Gurbet Bayramı (1966), Köy Enstitülerini Anarken (1967), Politika ve Sanat (1968), İş Eğitimi (1970), Halka Saygı (1970), Özgürlük ve Eşitlik Üstüne (1970), Halk ve Aydınlar (1970), Yunus Emre (1971), Pir Sultan'a Selam (1971), Balıkçı'ya Mektup (1972) bu dönemde özellikle *Yeni Ufuklar* dergisinde kaleme aldığı yazılardan bir kısmıdır. *Ömer Hayyam-Dörtlükler (1961), Jean Paule Sartre-Çağımızın Gerçekleri (V.Günyol ile 1961), Carlo Levi-İsa Bu Köye Uğramadı (1961), Jean Baptiste Poquelin Moliere-Cimri (Y.N. Nayır ile 1961), Jules Romains-Dirilen Şehir (1961), William Shakespeare-Macbeth (1962), Picon Gaetan-Çağdaş Politika Sorunları (V. Günyol ile 1962), Arthur Miller-Cadı Kazanı (V. Günyol ile 1962), Bertrand Russell-Dünyamızın Sorunları (V. Günyol ile 1963), Gracchus Babeuf-Devrim Yazıları (V. Günyol ile 1963), Albert Einstein-Dünyamıza Bakış (1964), William Shakespeare-Hamlet (1965), Andre Malraux-Turan Yolu (1965), Vercors-İnsan ve İnsanlar (A. Erhat ve V. Günyol ile 1965), Jean Paul Sartre-Kirli Eller (B. Nadi ile 1965), Gaston Bouthoul-Politika Sanatı (V. Günyol ile 1967), Gustave Flaubert-Ermiş Antonius ve Şeytan (1968), Aiskhylos-Zincire Vurulmuş Prometheus (A. Erhat ile 1968), Georges Duhamel-Gece Yarısı İtirafı (S.K. Yetkin ile 1971)* yazarın bu dönem yaptığı çevirilerden iken *Mavi ve Kara (1960), Yunus Emre'ye Selam (1966), Yunus Emre (1971)* kaleme aldığı eserlerdir. *Sanat Üzerine Denemeler (1974), Pir Sultan Abdal (1977), Gökyüzü Mavi Kaldı (1979), Köy Enstitüleri Üzerine (1979), Bütün Yazılar (1981) adlı* eserler ise Eyuboğlu'nun ölümünden sonra yayımlanan çalışmalarıdır. Eyuboğlu'nun 1933-1973 yılları kaleme aldığı yazıları çoğunluğu *Yeni Ufuklar'da* olmak üzere *Ağaç, Akşam, İmece*, *İnsan*, *Kültür Haftası*, *Tan*, *Tıpta Yenilikler*, *Ufuklar*, *Ulus*, *Ülkü*, *Varlık*, *Yaprak* ve adlı süreli yayınlarda yayımlanmıştır. *Hitit Güneş (1956), Siyah Kalem (1957), Surname (1959), Karanlıkta Renkler (1959), Anadolu'da Roma Mozaikleri (1959), Anadolu Yollarında (1960), Nemrut Tanrıları (1964), Antalya Surları (1965), Ana Tanrıça (1966), Karagöz'ün Dünyası (1972)* çektiği kısa belgesellerken *Yaşamak İçin (1962), Renk Duvarları (1963), Göreme (1963), Kırkpınar (1963) ve Tülü (1964)* Eczacıbaşı Kültür Filmleri için hazırladığı metin yazılarıdır.

Eyuboğlu'nun fikirlerinin arkasında yatan düşünsel perspektif hümanist, halkçı, sol bir karaktere sahiptir. Akılcılığı göz ardı eden, çıkarcı, skolastik her türlü çevreyi eleştiren düşünür, Atatürk'ün halkçı, kültür öncelikli yanlarına odaklanmıştır. Özgür düşüncenin gerekliliğini eserlerinde yoğunca hissettiren Eyuboğlu, taklitçi batılılaşmanın karşısına yaratıcı batılılaşmayı çıkartmıştır. Ancak Doğu'yu unuttuğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Eyuboğlu Anadolu'nun bütünleştirici gücünden hareketle Doğu ile Batı'yı kaynaştırıp Doğu'nun akılcı damarlarına ulaşmıştır. Ona göre çağdaşlaşma projesi teknik yeniliklere, bürokratik, hukuki dönüşümlere odaklanan adımlarla değil tutucu düşüncenin karşısında özgür düşünceyi güçlendiren dinamiklerle başarılı olabilirdi. Bu noktada düşünür dış sömürgenler ile iç sömürgenlere karşı girişilen mücadelede Anadolu halk kültürünü ön plana çıkartmaktadır. Batılılaşmayı kadeh tokuşturmakla bir tutan, halkı hor gören, demokrasiye güvenmeyen, bilgiyi donuklaştıran, çıkarcılığı benimsemiş kara aydınları, softaları ve para babalarını sık sık eleştiren yazar, toplumsal sorunların çözümlenememesini bu çevrelere bağlamıştır. Ona göre, halka güvenen, onu kandırmayan, ondan kopmayan, ona koşulsuz bağlılık gösteren, onu çağın dinamikleriyle bütünleştirebilen Mustafa Kemaller gerçek aydınlar, gerçek halkçılardır.

Bu düzlemde Eyuboğlu, softalara, kara aydınlara, feodal ağalara, taklitçilere yönelik en büyük tepkinin Köy Enstitüleri olduğunu savunmuştur. Pek çok yazısında ezberci eğitimin zararlarına odaklanan Eyuboğlu yaratıcı kaynakları pratik değerlerle bütünleştiren halkçı eğitim politikalarına işaret etmiştir. Düşünür softalar, ağalar ve para babaları tarafından sömürülemeyen köylü kitleleri arzulamıştır. Ona göre, kalkınmadan önce eğitim değil eğitimden önce kalkınma hedeflenerek köylüye okuma-yazmaktan ziyade yaşamını sürdürebileceği, zihnini dönüştürebileceği bilgi paketleri sağlanmalıydı. Yani dört tarafı duvarlarla çevrili köy okullarıyla köylünün eğitilebileceğine inanılmamalı, üreten,

yeşerten, çalışan köy okulları tasarlanmalıydı. Bu okullarda verilecek iş ahlakı sayesinde hakkını savunabilen, yaşamını özgürce sürdürebilen bireyler yetiştirilebilirdi. Köy Enstitülerine canı gönülden inanan Eyuboğlu bu kurumların kapatılmasına karşı oldukça derin tepkiler göstermiştir. Eyuboğlu'na göre enstitüler ülkedeki bütün güç çevrelerini rahatsız etmiştir. Softalar, para babaları, kara aydınlar, ağalar ile şehirli aydınların enstitülerden korktuklarını savunan düşünür, Cumhuriyet Halk Partisindeki solcuların enstitüleri kurduklarını, sağcıların ise kapattıklarını iddia etmiştir.

Fikirlerini bilginin gerçekliği ve yaratıcılığı üzerine kuran Eyuboğlu, Anadolu'nun binlerce yıllık tarihsel birikiminin kapsayıcılığından yararlanan mücadele noktaları da kurgulamıştır. Ona göre, Anadolu'daki hak mücadelesi Anadolu kültürünün tanınabilmesiyle mümkündü. Türkiye'nin Anadolu'ya özgü dinamiklerden beslenen, binlerce yıllık olay, olgu ve kültürel değerlerden alınan desteklerle kalkınabileceğine inanan düşünür, güç odaklarının zamana ve insana etkilerini kapsayan bir tarihçilik anlayışından ziyade bireysel, kolektif dönüşümleri merkezileştiren yaşayan bir tarih bilinci arzulamıştır. Geçmiş, ona göre ezbercilikten değil bilinçten yararlanılarak anlatılmalıydı. Açıkçası, Anadolu'nun binlerce yıllık fikirler demetine atıfta bulunan Eyuboğlu, devlet eksenli kuru tarih anlatımının yerine kültür ve insan odaklı tarih yöntemlerine öncelik verilmesinin daha kuşatıcı olacağını düşünmüştür. Güç odaklarının kendi çıkarlarına uygun tarihi metalar yaratıp, yaydıklarına inanan yazar, tarihin zıtlıklar ve kaynaşmalar düzleminde yol aldığını hatırlatmıştır. Ona göre, tarih incelenen dönemin içsel koşullarına odaklanan bilinçlenmeler ve tanımlamalar düzleminde anlatılmalıydı. Yani Napolyon'un seferleri ezberletilmeden önce neden-sonuç ilişkisinin sürekliliği ortaya çıkartılmalı, seferlerden önce Fransız gemi yapımcılığının dünyadaki etkileri analiz edilmeliydi. Onun tarih ile dostluk arasında kurduğu bağ da geçmişe bakışını belirginleştirmektedir. Dostluğun olmadığı yerde uygarlığın yeşeremeyeceğini savunan düşünür, çıkarcılığın değil dostluğun yön verdiği tarih anlatımlarının yaygınlaşmasını arzulamıştır. Sanat tarihi bağlamında Nakkaş Osman'ın surnamesine verdiği değer de bu noktada dikkat çekicidir. Surname-i Hümayun elitlerin yanında, gündelik yaşamın kaygısında var olmaya çalışanları da anlattığından kıymetlidir.

Eyuboğlu'nun tarih tasarımının merkezinde Mavi Anadoluculuk bulunmaktadır. Aslında Mavi Anadoluculukta enstitüler gibi pratik çabalara hitap etmektedir. Halka ve folklorik öğelere öncelik veren düşünür için inançları, mezhepleri, milletleri kaynaştıran Anadolu'nun kültürel birikimi, Batı'da bulunan yaratıcı, özgün düşünceyle bütünleşebilmenin yoludur. Ona göre, Antik Yunan birikimi Yunanistan'a ait olmaktan ziyade Anadolu'ya aittir. Yani softalara, para babalarına, kara aydınlara karşı girişilen mücadelede dışarıdan gelen kaynaklardan ziyade Anadolu'nun binlerce yıllık bütünleştirici tarihinden, kültüründen, sanatından yararlanılmalıydı. Bu çerçevede Eyuboğlu, bu toprakları içinde Çatalhöyük'ü, Hititleri, Frigleri, Urartuları, İyonyalıları, Romalıları ve Türkleri barındıran Thales'ten Yunus Emre'ye uzanan figürlerle bezenmiş tarihi bir realite olarak görmüştür. Ona göre, Anadolu'nun özgün karakterini tanıyabildiği için Atatürk, ırk öncelikli değil dil ve kültür öncelikli bir ulus yaratmaya çalışmıştır. Aslında Anadolu'yu hümanist değerlerle bütünleştiren yazar, kuşağının maruz kaldığı sağ-sol çatışmasında Mustafa Kemal Atatürk'ten destek alan sol bir analiz yapmıştır. Eyuboğlu'na göre eskinin köhnemiş değerlerini yeniden canlandırmak isteyenler sağcı iken akla ve bilime dayanan evrensel değerleri savunanlar solcudur. Bu çerçevede imparatorluk mirasının kurumlarını, hukuki birikimlerini değiştiren, halkçı tavrıyla Anadolu insanına seslenen, aklı ve bilimi kendisine esas yol edinen Atatürk solcudur. Açıkçası 1930'lu yılların Türk düşünce dünyasında yarattığı kırılmalar Eyuboğlu'nun sol mantalite ile Atatürkçülüğü bütünleştirebilmesini sağlamıştır.

Eyuboğlu'nun fikirlerinde felsefe ve felsefi düşünüşe duyduğu ilgi de rahatlıkla izlenebilmektedir. Yazılarında pek çok filozofa atıflar yapan düşünür, yaşadığı toplum ile düşünürler arasında bağlar kurmaya çalışmıştır. Rousseau, Russel, Sartre, Baudrillard gibi düşünürlerin fikirlerinden sıklıkla yararlanan Eyuboğlu, özellikle doğa-insan arasındaki ilişkilere

odaklanmıştır. Doğaya farklı dönemlerde aynı gözlerle bakılmadığını aktaran yazar, kültürü kendi iç dinamikleriyle değerlendirmenin önemine değinmiştir. Felsefi görüşlerinin temeline sevgi idesini yerleştiren Eyuboğlu'na göre her iki olayı birbirine bağlayan güç sevgidir. Bu çerçevede sevginin tüm kapıları açabileceğini iddia eden yazar, yaşarken ve geleceğe bakarken sevginin birleştirici gücüne atıf yapmıştır.

Eyuboğlu'nun fikirlerini yönlendiren temel odaklar, modernleşme çabasının çelişkileri ve etkileriyle doludur. Türkiye'de modernleşme sürecinin getirdikleri ve götürdükleri 1950 sonrasında sıklıkla değerlendirilmiştir. Bu sürece kayıtsız kalmayan Eyuboğlu, sol zihniyetten güç alan bir görüşler ağı kurgulamıştır. Hümanist çıkışını sol düşünce ve halk kavramlarıyla somutlaştıran Eyuboğlu; para babalarını, feodal yapıları ve bunları destekleyen softalar ile aydınları kelimelerini sakınmaksızın eleştirmiştir. Onun insanı ve kültürü önceleyen görüşleri, yaşamındaki siyasal karmaşayı da yönlendirmiştir. Çevirileri, belgeselleri ve denemeleriyle Anadolu kültürünü, tarihini, sanatını, edebiyatını ön plana çıkartan Eyuboğlu, kültürel kazanımlarını pratik kazanımlarla kaynaştırarak siyasetin yakıcılığına rağmen çıkar çevrelerine karşı mücadele edebilmiş zengin bir karakterdir. Fikirleri ve çevirileri hâlâ günümüz koşullarına seslenen Eyuboğlu, arkasında Anadolu'nun yerel ve evrensel değerlerini hatırlatan yaratıcı, üretici bir birikim bırakmıştır.

Ümüt AKAGÜNDÜZ

Kaynakça

AHMAD, Feroz, **Demokrasi Sürecinde Türkiye**, Hil Yayınları, İstanbul 1992.

AKAGÜNDÜZ, Ümüt ve YİNİLMEZ AKAGÜNDÜZ, Seval, "Çok Yönlü Bir Fikir Adamının Geçmişe Bakışı: Sabahattin Eyuboğlu ve Tarih", **Folklor/Edebiyat**, C XVII, S 68, 2011, s. 187-206.

AKYILDIZ, Kaya, "Mavi Anadoluculuk", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Modernleşme ve Batıcılık**, İletişim Yayınları, İstanbul 2006, s. 465-481.

ANDAY, Melih Cevdet, "Bir Düşünür", **Yeni Ufuklar**, C XX, S 242, 1973, s. 89-90.

AYDIN, Suavi ve TAŞKIN, Yüksel, **1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul 2016.

BAŞARAN, Mehmet, **Sabahattin Eyuboğlu ve Köy Enstitüleri**, Cem Yayınevi, İstanbul 1990.

BELGE, Murat, "Mavi Anadolu Hümanizmi", **Edebiyat Üstüne Yazılar**, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 280-287.

BURKE, Peter, **Tarih ve Toplumsal Kuram**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2005.

ÇAVDAR Tevfik, **Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950**, İmge Kitabevi, Ankara 1999.

EROĞUL, Cem, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1970.

EYUBOĞLU, Sabahattin, **Köy Enstitüleri Üzerine**, Cumhuriyet Kitaplığı, Ankara 1999.

EYUBOĞLU, Sabahattin, **Mavi ve Kara**, Çağdaş Yayınları, İstanbul 1996.

EYUBOĞLU, Sabahattin, **Sanat Üzerine Denemeler ve Eleştiriler**, Cem Yayınevi, İstanbul 1997.

KARACASU, Barış, "Mavi Kemalizm: Türk Hümanizmi ve Anadoluculuk", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Kemalizm** , İletişim Yayınları, İstanbul 2006, s. 334-343.

KAYALI, Kurtuluş, “1960’lı Yıllardan Sonra Türkiye’de Sosyal Bilimlerin Gelip Tıkandığı Nokta”, **Düşüncenin Coğrafyası-I**, Deniz Kitabevi, Ankara 2005, s. 49-65.

KILIÇ, Fikret, “Sabahattin Eyuboğlu’nun Halk Kültürü ve Sanat Eserlerine Yaklaşımı”, **Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, S 12, 2005, s. 254-268.

KOŞAR, Emel, “Mavi Anadoluculuk ve Sabahattin Eyüboğlu’na Eleştirel Bakışlar”, **Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, S 17, 2018, s. 79-86.

NECATİGİL, Behçet, **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Varlık Yayınları, İstanbul 1980.

RİFAT, Samih, “Mavi ve Kara-Sabahattin Eyuboğlu/Buralı Bir Aydın İçin Portre Denemesi”, **Cogito**, S 21, 1999, s. 219-226.

SİZGEN, Berna Akyüz, “Sabahattin Eyuboğlu’nun Denemelerine Genel Bir Bakış”, **Turkish Studies**, C VIII, S 9, 2013, s. 495-507.

TÜRK, Hatem, **Bir Mavi Yolcu Sabahattin Eyuboğlu**, Serander Yayınları, İstanbul 2017.

YAVUZ, Hilmi, “Sabahattin Eyuboğlu’na Saygı”, **Yeni Ufuklar**, C XX, S 234, 1973, s. 121-122.

YİNİLMEZ AKAGÜNDÜZ, Seval ve AKAGÜNDÜZ, Ümüt, “Cumhuriyet Dönemi Düşünürlerinden Sabahattin Eyuboğlu’nda Felsefi Bakış”, **Folklor/Edebiyat,** C XIX, S 76, 2013, s, 21-30.

ZÜRCHER, Eric, Jan, **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi***,* İletişim Yayınları, İstanbul 1995.

19/08/2022 tarihinde https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/sabahattin-eyuboglu-1908-1973/?pdf=5328 adresinden erişilmiştir